

PROLOQVIUM

AD LECTOREM,

In quo de eruditione primùm universè, deindè de historiarum cognitione, post de chronologiâ, & demùm de instituto meo in hoc opere breviter disseritur.

DEVS postquam omne genus animantium vitâ, motu, sensu præditorum creasset sexu geminum, specieb. multiplex, hominem quoque condidit, omnib. reliquis animalib. totâ specie superiorem & præstantiorem, velut complementum operum suorum; ad imaginem quippe sui formatum, mente & mentis interprete sermone instructum, voluntate liberum, dominum reliquorum animantium, in quo summa sapientia cum summâ justitiâ congruebat, sexu quoque duplicem ad propagandam per generationem, multiplicandamque speciem eandem, quæ orbem terrarum incoleret in gloriam creatoris omnium. Sed homo priusquam generaret, libertate voluntatis abusus, seductus à Satanâ inimico, violato DEI creatoris mandato, imaginem illam divinam in se statim ab initio turpissimè fœdavit, & destruxit corruptitque: occupavitque formam ejus, quâ homo erat, caligo mentis & avaritia horribilis omnium virium aut facultatum, quas creator pulcherrimè ordinatas ei indiderat, atque ita ipse ex summâ felicitate in summam miseriam sese culpâ suâ præcipitavit. Qualis verò tum factus est ipse, talem sobolem generavit, id est, universum mortalium genus ex se ortum corruptum propagavit. In ea autem corruptione naturæ hominis reliqua mansit forma ejus specifica quamvis fœdè turpata, mens scilicet cum interprete suo, et menti subjuncta voluntas. Est verò universum hoc humanum genus ab unâ stirpe propagatum, cujus una est communis natura, unâq; forma, in varias gentes distinctum, variisq; institutis utens. Et sunt in eo varia ac diver-

PROLOG.

sa hominum discrimina. Quippe alii cum imperio sunt, et hi dignitatum ac potestatum gradib. plurimum inter se differentes: alii imperiis parent. Rursum alii sanguine nobili sibi placent, ac toto penè genere à plebeis se sejunctos esse, & præpollere opinantur, alii in plebejo ordine consistunt: alii sacris operantur, alii civilia & profana tractant: quidam militiæ dant operam, equites, pedites, & horum ministri calones ac lixæ, quidam pacis negocia sequuntur, quos paganos vetustas appellabat, multâ varietate distincti, et alii aliis, ut ipsi existimant, et vulgus judicat, honoratiores. Horum scilicet alii rus colunt, & opera exercent rustica: quod genus Romani quondam, & vetustissimi Hebræorum, et aliarum gentium censebant præstantius: plurimi urbes & oppida habitant, morib. elegantiores, & callidiores. In quib. mercatores, cervisiæ aut zythi coctores, œnopole, caupones, pharmacopæi, auri, argenti, æris, ferri, stanni, ligni, cæmentorum fabri, pictores, vitrarii, molitores, pistores, laniones, textores, sartores, sutores, peliones, pilearii, tonsores, librarij, navitiæ, aurigæ: & quis genera hæc omnia, aut omnes ordines commemoret? Evidentissima verò discrimina habere videntur illustres, obscuroi, ἀρχοντες, ἀρχόμενοι, nobilitas, plebeij, urbani, rustici, divites, egeni. Verum si rectâ ratione rem putes, & justâ lance expendas, nullum majus inter homines discrimen invenies, quam est inter literatos, & illiteratos, id est, eruditos & ineruditos. Hæc enim differentia ad ipsam illam hominis formam, quæ altera pars, & quidem nobilior pars essentiæ ejus est, per quam propriè homo est id, quod est, ac à cæteris ejusdem generis speciebus discernitur, quamproximè pertinet. Mens quippe rationalis forma illa est, quam νοῦν Græci vocant, cujus actus proprius & præcipuus est νοεῖν, intelligere, nosse, scire; quæ si ab ea abstuleris, vitam ejus & ἐντελέθειαν verè sustuleris. Cognitionis verò penum sine dubio uberrimè instruit & auget eruditio vera, quæ ex bonarum literarum studiis existit: per quam fit, ut in infinitum ferè differat eruditi cognitio à cognitione ineruditi

AD LECT.

ineruditi non solum copiâ, sed etiam certitudine, ac præstantiâ. Quin et mens ipsa, quæ studia hæc literaria tractat, et in iis se exercet, ipsâ illâ tractatione et exercitio politur, & nitescit, æruginemq; ac squallorem & hebetudinem, quâ velut obducitur ex insito naturæ vitio, deponit, ut & celerius et certius ^{et vntâ} apprehendat ac capiat. Quæ cum dico, non nego excellentia quædam ingenia naturam producere, quæ nisi voluptatum illecebris, aut studiis aliis inanib. implicentur, adhibitâ animi contentione etiam sine literis ad eximiam prudentiam & magnarum rerum scientiam possint pervenire, et multos in literis diu versatos antecurrere: sed ingenia fœlicia cum fœlicib. comparo, mediocria cum mediocribus, tarda cum tardis: atq; ita omninò existimo, eruditionem magnam, quæ verè id nomen mereatur, non posse, nisi in felici ingenio, cui ex auro aut argento, ut cum Platone loquar, plurimum insit, existere. Et in hac consideratione principem principi, præfectum præfecto, consulè consuli, senatorem senatori, judicem judici, similes deniq; similib. in quocunq; vitæ genere, cui prudētia sit opus, oppono, et quantum eruditus inerudito si parib. sint ingeniis, præstet, lectori non absurdo expendendum permitto. Nulla verò est ex omnib. disciplinis, quæ ad eruditionē pertinet, cujus usus latius pateat, et fructus uberior sit ad vitam in societate civili benè prudenterq; agendam, sive imperandum tibi sit, sive parèdum, sive publicæ aut privatæ rei consulendum, quam cognitio historiarum. In iis enim velut in speculo videnda proponuntur, quæ in scena hujus mundi aguntur, argumentis ferè recurrentib. iisdē. Eadē quippe hominū natura, iidem affectus, eadem desideria; unde eadem quoq; referuntur consilia, et ex iisdem consiliis iidem recurrunt eventus. Homines tantum singuli mutantur, & variant circumstantiæ locorū ac temporum. Itaq; historiarum notitiâ imbutus, intuens in exempla similia priorū temporum, aut regionū aliarū, si animo solerti sit, prudentius consulere in mediū, et declinare casus adversos, quam anteactorū ignarus potest. Ad cuius scientiæ studium cum Oratorem suum extimulare M.

PROLOG.

Tullius vellei, scitissime dixit: Nescire, quid antequam natus sis, acciderit, id est semper esse puerum. Adjecitq; ibidem: Quid enim est ætas hominis, nisi memoria rerum veterum cum superiorum ætate contexitur. Commemoratio autem antiquitatis, exemplorumq; prolatio summâ cum delectatione & autoritatem orationi affert, & fidem. Polybius autem volens idem studium viris rep. gerentib. commendare statim in operis sui initio scripsit operam in discendâ historiâ ponere, id verè esse instituere et exercere animum ad ea, quæ in rep. sunt agenda: nec dubitavit historiam appellare efficacissimam, imò verò unicam ac solam magistram sine offensione aut detrimento docentem, quid in quâq; re, quovis loco et tempore factò sit opus, ac quomodo utrâque fortunâ conveniat uti: eandemq; esse doctrinam non solum in omni vitâ utilissimam, sed etiam jucundissimam, ipsâ novitate ac varietate casuum allicientem homines ad studium sui, velut dulcedine quâdam animos eorum perfundentem. Omnia sanè verissime à sapientissimo, & humanarum rerum peritissimo viro dicta. Etenim licet videre, cum ^{δραμα} aliquod Comicum, aut Tragicum in scena ab histrionib. est representandum, quanto studio ferantur homines, & concurrant ad spectandum & audiendum, quam magnâ multitudine omnis generis, sexus, ætatis theatra compleantur, præsertim si cognoscatur Roscios in scena esse. Historia autem studiosos sui velut in amplissimû theatrum deducit, et omnium quasi temporum et omnium locorû acta memorabilia, bona mala, secunda adversa, prudentia stulta, ponit ob oculos: universi scilicet mundi, totiusq; humani generis ^{δραμα} exhibet: aliorû deliriis et casib. contemplatores sine ipsorum periculo ac incômodo facit sapientiores. Atq; in hac contemplatione tanta occurrit rerum casuumq; delectabilis varietas, tanta inest utilitas, tanta cognitionis existit dignitas ac præstantia, ut nihil eâ dulcius, nihil fructuosius, nihil liberali ac ingenuo ingenio magis aptum & congruum reperiri queat. Adde, quod nulla ex omnib. disciplinis, quæ ex libris percipiuntur, minus sit abstrusa, minus arguta,
minus

AD LECT.

minus subtilis, magis facilis, plana, obvia, expedita: ut à mediocri ingenio sine multis literis, modò operam & tempus aliquod istuc conferre, & bono ordine uti velit, possit sine tædio parari. Quæ causa est, cur vir magnus & judiciosus parentum nostrorum memoriã affirmaverit, præteritarum rerum ignorationem in homine literis vel mediocriter imbuto vix ullam habere honestam excusationem: Non enim aliundè eam esse, quam ex supinã negligentiã, aut ex occupatione supervacaneã, aut ex inani non laudatarum voluptatum, inutiliumve oblectationum studio. Quin imò hoc idem ad eos quoq; transferri, rectèq; dici potest, qui ad obeundas aliquas reipub. partes vocati sunt, ac opibus mediocribus valent, etiamsi magnum literarum elegantiorum usum non habeant, & vix quicquam supra sermonem patrium intelligant. Nam nihil ferè historicum est notitiã dignum, quodve ad generalem rerum præteritarum cognitionem pertineat, quod non ex linguã Hebræã, Græcã, Latinã in linguas populares, quibus vulgus in singulis regionibus utitur, sit traductum. Loquor de historiã generali, quam quis non magno, nec longo labore, & sine magnã temporis jacturã potest cognoscere: cujus qui prorsum ignarus est, nã ille magno præsidio ad tractanda consilia et negocia publica destituitur, quantumvis sibi egregiè sapere, & præclare ad ea instructus esse videatur: quantumvis inquam mirificè placeat sibi, & ut pueri solent, in inscitia sua sibimet plaudat. Ad pueros enim eum M. Tullius, ut antè ostendi, relegat, qui actorum ante se natum ignorantia laborat: & is, quem antè virum magnum & judiciosum designavi, vix hominis nomine dignum judicat in societatis scil. humanæ luce versantis, qui memoriã & cogitatione ultra ætatem suam non progreditur. Ad solidã verò historiæ universæ cognitionẽ nihil æquè facit, ac temporum quib. quæq; acta sunt, certa & clara digestio, ex quorum connexionem & successione rerum quoq; gestarũ connexio et successio dependent. In tēporib. autem rectè digerendis, & connectendis multi veteres multam ac non inutilem operã posuere, ac benè de historia, et de societate

PROLOG.

societate humanâ meruere, plures etiam medii, & plurimi
 hujus ævi viri eruditi, glaciē hanc egregiē frāgentes. Quo-
 rum exemplum ego secutus ante aliquot annos, ut aliquid lu-
 cis rei pulcherrimæ, sed contentionibus dissentientium va-
 riē vexatæ, & caligine aliquā propè obductæ pro virium
 mearum modulo affunderem, & historiæ, ejusque studiosis
 prodessem, studii nonnihil istuc quoq; cæpivertere, formâque
 novâ, quæ mihi maximè commoda ad illustrandam rem, &
 demendam caliginem, firmandamq; certitudinē, & seriem
 ac connexionem temporum ob oculos ponendam videba-
 tur, canonem chronicum concinnare. Eum volui non sti-
 patum esse aut confertum multitudine ac frequentia even-
 tuum, sed confertum tantummodò sæculorum omnium rebus
 præcipuis, imprimis autem primorum patrum in historia
 sacra, ante & post diluviū universale, deinde regnorum
 & regum celebrium, aliorumque summorum imperiorum,
 ac imperatorum initiis & finibus: item insignib. rerum-
 publ. & sacrarum mutationibus. Volui hoc propterea, ne
 paginis scripturâ oppletis temporum fluentium series &
 connexio, quam potissimum oculis subjicere consilium mi-
 hi, obscuraretur. Et ut major esset diluciditas, placuit
 typographum diversis characteribus in excudendo canone
 uti. Sacra quoque à profanis, quantum fieri potuit, dis-
 tinxi: & potiorem rationem sacrorum quàm profanorum
 habui: ideoq; locum vel columnam iis priorem à sinistra, his
 posteriorem versus dextram tribui. Singulas enim pagi-
 nas in duas columnas à diluvio ad scissionem regni He-
 bræorum, quod intervallum complectitur annos quasi mille
 trecentos duodecim, divisi: sequentes in tres: ex quib. duas
 priores similiter sacris tantum deputavi ad finem regni x
 tribuum, captamque Samariam. A quo tempore duæ poste-
 riores res reliquarum gentium habent, prima ad sinistram
 reb. Iudaicis relinquitur usque ad Cyrum Persam Medo-
 rum regno potitum, quando cæpit desinere continuatio histo-
 riæ sacræ veteris testamenti. Profana autem sacris ad la-
 tus apposui, & seriem seriei conserui aptaviq; uti inspectio

AD LECT.

ac lectio docebit. In universo vero canone chronico id perpetuo seruo, ut singulae paginae exceptis tantum iis, quae tempus à mundi initio ad diluuium repraesentant, quae duplae sunt ad reliquas, annos omnino xx teneant, non plures aut pauciores. Aeras, annosque usurpavi varios: de quibus & similibus dixi prolixius in admonitione ad lectorem, quae canoni pleniori praefixa est pag. 73. Canoni autem pleniori praemisi duos compendiosos, quorum prior brevissimus tempus totius mundi explicat, ac ob oculos ponit paginis sex, singulis repraesentantibus annos mille: alter idem tempus digere per paginas quinquaginta sex, ita ut quaelibet pagina exhibeat annos centum. Quam de re monui lectorem paginam secundam, id est, primo folio verso.

Verum ipsi canoni Chronico illustrando addidi, & ei praemisi commentarium distinctum in libros quinque. Eorum primus temporis partes horas, dies, menses, annos, & eorum varietatem explicat, annorum periodos, & characteres exponit. Alter disserit breviter de serie temporum in historia primum sacra, deinde in profana, & dissentientes ab exposita sententia confutat. Tertius de recte connectendis tribus aëris maxime celebribus apud scriptores gentiles, Olympiadicam, Romanam, Nabonassaricam disputat, & rationem recte conferendi historiam sacram & profanam commonstrat. Quartus quaestiones aliquot chronologicas explanat. Quintus demum in partes tributus duas tempora nobiliorum gentium et civitatum separatim compendio recitat.

Tædium omne, quod in hoc labore molesto magis quam jucundo sustinendum mihi fuit, eò alacrius devoravi, benigne lector, quod id, cui studium impendebam, gratum aliquando bonis mentibus, & praesudicio pravo non abreptis esse futurum, atque aliquem etiam hinc illustratam & adjunctam nobilissimam utilissimamque disciplinam, ad ipsam remp. fructum redditurum sperarem. Quam spem meam ut ratam esse velit, DEVM OPT. MAX. unicum boni omnis fontem, sine cuius gratia omnis conatus noster est frustraneus, ex animo precor. Tu lector, si lubet, his utere, frueri, & tuo nos favore prosequere. Vale.

**Errare humanum est: in errore autem de-
monstrato perseverare, quamcunque etiam
ob causam id fiat, homine bono prorsus est
indignum.**

**Amicus Socrates, amicus Plato,
magis amica VERITAS.**